

2. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с. Administrativne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs: Pidrych.: U dvox tomax: Tom 1. Zagalna chastuna / Red. kolegia: V.B. Averianov (golova). – K.: Vydavnytvo «Uryduchna dymka», 2004. – 584 s.

3. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 № 8 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4-rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13> Postanova Plenumu Vyshogo administrativnogo sudu Ukrainy vid 20.05.2013 № 8 [Elektronniy resurs] – Rejym doctyпу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13>

4. *Стеценко С. Г.* Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – Вид. 3-тє, перероб. та доп. – К.: Атіка, 2011. – 624 с. Stectenکو С.G. Administrativne pravo Ukrainy: navch. posib. / С.G. Stectenکو. – Vyd. 3-te, pererob. ta dop. – K.: Atika, 2011. – 624 s.

BALIUK I. QUESTION OF PARTICIPATION OF NONCOMMERCIAL ORGANIZATIONS IN ADMINISTRATIVELY LEGAL RELATIONS

УДК 342.25+342.55

I. А. Галіахметов,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»¹

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ «ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ» ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕКОНСОЛІДАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Досліджено правові засади здійснення інституціоналізації «делегованих повноважень» органів місцевого самоврядування в умовах здійснення адміністративно-територіальної реформи шляхом децентралізації та деконсолідації державної влади. Автор доводить, що межі децентралізації і деконсолідації державної

¹ Ghaliahmetov Igor, Candidate of Law, Associate Professor of the Legal Regulation of Economics Department in Vadym Hetman Kyiv National Economic University, State Higher Educational Institution.

влади в Україні обумовлені специфікою центр-локальних (муніципально-правових) відносин та потенціалом місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеве самоврядування, муніципальне право, децентралізація, деконсолідація, державна влада, муніципальна влада.

State power problems of decentralization and deconsolidation were studied in the pages of this article. The author proves that areas of decentralization and deconsolidation due to the specifics of local relations and potential of local authorities in Ukraine.

Key words: self-government, municipal law, decentralization, deconsolidation, state power, local authorities.

Постановка проблеми. Проблеми міжгалузевих зв'язків інститутів муніципального права та проблем правової інституціоналізації місцевого самоврядування знаходяться під увагою вітчизняних і зарубіжних вчених, однак теоретичні та прикладні аспекти зазначеного процесу до кінця ще не вивчені і не обґрунтовані дослідниками належним чином. Внаслідок цього однією із цілей дослідження став аналіз сутності структури муніципально-правової системи та її базових форм. Дослідження муніципальної інституціонально-правової динаміки за зазначених умов, на нашу думку, можливо у разі використання синергетичної методології, що дозволяє знаходити способи зниження ентропії (*грец.* εν – «в» і *τροπή* – «поворот, перевтілення»; «міра хаосу»). – *І.Г.*) в унітарно-правових системах, що доволі розростається останнім часом за умов реформ та існування перехідних типів держав. Методологія синергетики, що базується на наукових принципах коеволюції («спільна еволюція») складних структур, може бути покладена в основу проектування різних шляхів розвитку унітарної держави в умовах децентралізації і деконсолідації публічної (державної) влади.

Дійсність полягає в тім, що «варіант самоврядування повинен відповідати національній традиції та реальним потребам розвитку соціуму. Систему територіального місцевого самоврядування не можна позначити як абсолютну несталість. Для його виникнення необхідні конкретні умови, що створюють певним чином детерміновану сферу буття. Несталість в соціальній сфері розкривається у наявності «випадкового» всередині конкретної сис-

теми відносин. Тут, зокрема, ми маємо справу не з відсутністю детермінованості, а з більш складними закономірностями казуального характеру», а тому муніципально-правова «<...> система тим більш активна і функціональна, чим менш запозичень із зовнішнього середовища включено в її внутрішню структуру» [9, с. 96–97]. Тому є очевидним закріплення в Конституції України норми-принципу самостійності самоврядування в рамках власної компетенції та його незалежності від системи державної влади. Але вирішення питань організації буття місцевих територіальних громад неможливо уявити без державної підтримки та потреби у фінансово-економічній допомозі від органів державної влади.

Зазначене висуває перед юридичною наукою задачу не тільки забезпечити найбільш вірогідні прогнози (перспективу управління розвитком) майбутнього України за заданим типом устрою (як унітарна держава), але і пошук тих оптимальних моделей здійснення (делегування повноважень) публічної влади з врахуванням перспективних задач і у відповідності з взірцем (програмою) конституювання публічної влади в майбутньому, як складової з державної, регіональної та муніципальної.

Уявляється, що децентралізація і деконцентрація мають ряд загальних ознак та є «двома різними видами переміщення владних повноважень із центру на місця» [3, с. 87]. Однак у будь-якому випадку децентралізація здійснюється в рамках власних і факультативних повноважень та характеризує при цьому специфіку місцевого самоврядування, а деконцентрація (від *лат. de* – «префікс, що означає відсутність, скасування, усунення чогось», і *фр. concentration* – «зосередження, скупчення, насичення, об'єднання») допускається в межах обов'язкових і делегованих повноважень, підкреслюючи при цьому існування місцевого управління.

Аналіз останніх наукових досліджень. На думку російського дослідника місцевого управління О.І. Черкасова, «уявляється не протиставляти місцеве самоврядування місцевому управлінню, а розглядати їх у співвідношенні як частини до цілого. Адже місцеве управління – складний і гнучкий механізм і може включати до себе як державну адміністрацію на місцях, так і місцеві представницькі органи (органи місцевого самоврядування). Саме в такій якості місцеве управління входить до державного механізму, володіючи <...> значною специфікою і самостійністю порівняно з іншими його елементами» [13, с. 672–718]. У наступному,

О.І. Черкасов робить висновок про те, що «в конституційному законодавстві Росії та ряду інших держав Східної Європи та СНД переважає термін «місцеве самоврядування». Дана система зазвичай уявляє собою частину єдиної публічної адміністрації, децентралізований і організаційно уособлений елемент державного механізму, що виступає в якості адміністративної організації з надання послуг населенню у відповідності із загальнонаціональними стандартами і загальним політичним курсом центрального уряду» [13, с. 672–718].

Особливість місцевого самоврядування полягає в тому, що органи місцевого самоврядування мають власну легітимність, або формуються безпосередньо населенням, або за його участі та діють в межах власних (факультативних) повноважень. До них найчастіше відносяться різноманітні види обслуговування населення і організація його дозвілля, наприклад комунальне житлове будівництво, ремонт будинків, створення комунально-побутових підприємств, організація комунального громадського транспорту, підтримка і обслуговування соціально незахищених прошарків населення, призначення з муніципальних коштів (місцевих бюджетів) доплат до пенсій і допомоги, організація громадських заходів, розвиток художньої самодіяльності, забезпечення спортивних майданчиків, басейнів, театрів, бібліотек.

На відміну від зобов'язальних (делегованих) повноважень, факультативні, як правило, не встановлюються зверху, а визначаються безпосередньо на місцях. Відповідно до п. 1 ст. 3 Європейської Хартії місцевого самоврядування 1985 року, «під місцевим самоврядуванням розуміється право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти нею, діючи в межах закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення». Іншими основними положеннями зазначеної Хартії є те, що право на місцеве самоврядування здійснюється або радами, або зібраннями, що складаються з місцевих жителів, обраних шляхом вільних виборів. У будь-якому випадку, згідно з Європейською Хартією місцевого самоврядування, місцеве самоврядування діє в межах власної компетенції.

Слід зазначити, що в муніципальному законодавстві багатьох держав-членів СНД так або інакше застосовуються формулювання Європейської Хартії місцевого самоврядування, що пов'язано із спробами приведення законодавчих актів у відповідність із за-

значеним конститутивним міжнародним документом і прагненням сформулювати власну муніципальну систему, засновану на принципах децентралізації.

Мета та завдання дослідження. Належна визначність юридичної муніципальної доктрини державою забезпечує втілення теоретичних конструкцій, що утворені нею, в юридичну складову державної політики в сфері місцевого самоврядування, у поточне законодавство, в нормативне та легальне тлумачення норм муніципального права, в правотворчість органів місцевого самоврядування. Визнання зазначеної доктрини юридичною спільнотою забезпечує упорядкованість суперечливого, нерідко хаотичного емпіричного матеріалу з муніципального права в інтересах надання йому цілісності і внутрішньої узгодженості та формування ретроспективної, діючої або прогностичної юридично-логічної моделі позитивного права.

Численні вітчизняні та зарубіжні пропозиції наукової спільноти з проблем реформи місцевого самоврядування, формування організаційно-територіальної основи місцевого самоврядування в умовах децентралізації, вдосконалення поточного муніципального законодавства у великій своїй частині (напрацювань) залишаються ще запитані, а перспективної і несуперечливої юридично-логічної моделі розвитку муніципального права немає, тому потрібно говорити скоріше не про доктрину муніципального права, а про необхідність її формування, про необхідність методології відбору тих ідей і поглядів, які забезпечують розвиток муніципально-правової науки, розвиток адекватний щодо належної конституційної самоідентифікації місцевого самоврядування в умовах збереження унітарності, соборності України.

Викладення основного матеріалу. Як відомо, після буржуазних революцій наприкінці XVIII – початку XIX ст.ст. виникли проблеми взаємовідношення центральної і місцевої влади. В той час принцип виборності місцевих властей відповідав ідеї представницького правління, що була висунута на протигагу феодальному абсолютизму. Німецькі дослідники Г. Штмпфл і Х. Шюллер у своїй праці «Місцеве самоврядування» [6] зазначили, що під час вивчення проблеми взаємовідношення центральної і місцевої влади стали підніматися питання про рівень залучення народу до державної влади, рівні компетенції місцевих органів влади і межі їх повноважень. Вони пов'язують походження терміну «місцеве самоврядування» безпосередньо з подіями Великої

Французької революції 1789 року, яка відображає, на їх погляд, факт самостійності громади по відношенню до держави. Зазначене підтверджується тим, що у 1790 році у французькому Національному зібранні був заслуханий доклад Ж.-Г. Туре, депутата й одного з авторів судової і адміністративної реформи тодішнього часу, «Про реформу місцевого самоврядування» (26.02.1790 року, Установче національне зібрання прийняло Декрет «<...> про дивізіон у вісімдесят три департаменти», що є додатковим актом до Декретів «Про організацію муніципальної влади в провінції» від 14.12.1789 року і «Про феодальні права» від 22.12.1789 року щодо укріплення державної єдності (унітарності Франції) та ліквідації старовинних провінцій). Саме в цьому докладі вперше місцеве управління, або самоврядування, було визначено як децентралізація (*фр.* decentralisation) [12, с. 24]. Тобто у Франції відповідного терміну «місцеве самоврядування» не існує, і він замінений поняттями «децентралізація» або «муніципальна влада» (*фр.* le rouvoig municipal), а отже, є визнанням природних меж і права на самоврядування для комун у співвідношенні з присутністю державної адміністрації в спеціально сформованих територіальних утвореннях.

19.11.1808 року була розпочата перша централізована реформа на підставі Пруського муніципального статуту (реформа барона Генріха Фрідріха Карла фон Штейна), яка створила належні умови для розвитку місцевого, комунального права в німецьких землях і відрізнялась «<...> в формі тривалого співвідношення двох, начебто, неспоріднених засад – патримоніальності і державності» [Цит. за: 4].

Отже, задля запобігання непорозуміння з цього питання, дослідники рекомендують використовувати поняття «децентралізація» щодо характеристики відносин між рівнями публічної влади, але не між публічною владою і економічною або соціальною сферою в цілому, тобто за деяких нюансів пріоритетним вбачається адміністративно-управлінський підхід. Концепт децентралізації співвідноситься ними, зокрема, з делегуванням прийняття рішень всередині політичної системи, де делегування виглядає як адміністративна техніка, що використовується як в унітарних, так і в федеративних державах. Тим не менш всі типи децентралізації уявляються взаємопов'язаними, що доповнюють один одного, посилюють загальну тенденцію. Ефективна децентралізація не-

можлива без реального самоврядування нижчих рівнів влади і демократії як способу здійснення влади.

Однак аналіз реформування державного управління в різні часи і за різних обставин дозволив виділити три основні моделі децентралізації, що з'явилися та реалізовані в різних країнах: «деволюція» в Англії («Деволюція» походить від англійського дієслова to devolve («передавати, делегувати») та є специфічним, сталим терміном в іноземній літературі, який застосовується для опису регіональної реформи у Великобританії вже на протязі цілого століття), «деконцентрація» у Франції та «делегування» в Німеччині.

Як відомо з теорії, повноваження органів місцевого самоврядування поділяються на дві групи: владні або організаційно-владні способи вирішення питань місцевого самоврядування та повноваження, що співвідносяться з кожним з питань місцевого значення окремо та розкривають зміст зазначених питань. Обидві групи повноважень виступають правовими інструментами вирішення питань місцевого значення. Публічно-владні повноваження – необхідний атрибут всіх органів публічної влади, що відображається в їх конституційному найменуванні – «органи державної влади», «органи місцевого самоврядування».

На думку адміністративіста Д.М. Бахраха, «компетенція є третьою і основною частиною правового статусу державних колективних суб'єктів права і складається із сукупності власних повноважень відносно певних предметів відання. Її перший елемент включає обов'язки і права, пов'язані із здійсненням влади, участю у владних відносинах, зокрема і право видавати певні акти. Другий елемент компетенції – підвідомчість, правове закріплення кола об'єктів, предметів, справ, на які розповсюджуються владні повноваження» [2, с. 178]. Крім того, компетенція органу місцевого управління є важливим елементом його муніципально-правового статусу. Неможливо ефективно здійснювати, зокрема, виконавчо-розпорядчу діяльність без організації такої діяльності, якщо навіть така діяльність не передбачена муніципальним законодавством. Ще за радянських часів В.А. Юсупов стверджував, що «організація управління може виникати в різних сферах людської діяльності, однією з яких є виробництво матеріальних благ, тобто власне виробництво, розподіл, обмін і споживання <...>. Управління здійснюється в формі організуючої діяльності» [14, с. 14].

Отже, спеціальна компетенція, як виконавчо-розпорядчого органу місцевого самоврядування, відображає два основних напрямів діяльності зазначених органів: виконавчо-розпорядчу компетенцію органів місцевого самоврядування та організаційно-управлінську їх компетенцію. Зазначені групи спеціальної компетенції органів місцевого самоврядування утворюють, поперше, самостійну частину із загальної (власної) компетенції зазначених органів, яка є базовою компетенцією органів, що розглядаються, та, по-друге, як правило, додаткову (субсидіарну) частину з компетенції, що обумовлена можливістю надання згідно із законом певних повноважень державних органів (насамперед, органів виконавчої влади) місцевим органам управління.

Сучасне законодавство України визначає наділення органів місцевого самоврядування окремими державними повноваженнями через наступні терміни: «наділення», «делегування», «передача», «покладання» і «надання» (права). Іноді поняття «наділення» («можуть наділятися»), що означає надання у розпорядження, доручення комусь-небудь іншому, за національним законодавством замінюється, як правило, терміном «передача», а в муніципальній правотворчості – поняттями «делегування», «передача», «покладання» і «надання».

Потрібно зазначити, що в науковій спільноті немає одностайної думки щодо співвідношення понять «наділення» і «делегування», «наділення» і «передача», «делегування» і «передача» державних повноважень. В науковій літературі склалися декілька основних підходів: зазначені категорії тотожні між собою [7, с. 246]; дані категорії є різними поняттями [10, с. 125–127]; «делегування» і «передача» – елементи наділення державними повноваженнями; «передача» – родові поняття по відношенню до різновиду понять «наділення» і «делегування» [8, с. 12–13]; замість поняття «наділення» більш вдалим уявляється використання терміну «делегування державних повноважень» [11, с. 50].

Таким чином, ключовим поняттям в муніципальному законодавстві України, що дозволяє передати смисл здійснення органами місцевого самоврядування окремих державних повноважень, є термін «надання», що зафіксований через дієслово «надаватися» в реченні першому ч. третьої ст. 143 Конституції України, а також поняття «делегування», що є похідним від слова «делегувати», що використовується в нормах Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Одночасно, Європейська Хартія місцевого самоврядування встановлює, що здійснення публічних повноважень повинно бути покладено на органи, найбільш наближені до громадян. При цьому в документі підкреслюється, що передача певних функцій іншому органу влади повинна відбуватися з урахуванням обсягу і характеру конкретної задачі, за виконання якої, «в міру можливості, мають право пристосовувати свою діяльність до місцевих умов» (п. 5 ст. 4), а також вимог ефективності і економії, що відбуваються «в рамках національної економічної політики» (п. 1 ст. 9).

По відношенню зазначеного питання не можна не зазначити також Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи держав-членів 2005 року «Про фінансові кошти місцевих і регіональних властей» [15], яка визначила, що делеговані задачі – це функції, кінцева відповідальність за виконання яких лежить на вищестоящому органу влади, при цьому їх здійснення передано місцевому органу влади. Головною умовою передачі повноважень органом місцевого самоврядування є їх фінансове забезпечення. Передача окремих державних повноважень на місцевий рівень повинна здійснюватися за рахунок надання місцевим бюджетам субвенцій із відповідних бюджетів. Разом із тим органи місцевого самоврядування мають право додатково використовувати власні матеріальні ресурси і фінансові кошти для здійснення переданих їм окремих державних повноважень. Зазначена вище Рекомендація, встановивши керівні принципи фінансового зрівняння, визначила, що внесок вищестоящих органів влади в місцеві бюджети повинен в першу чергу приймати форму загальних субсидій. Зазначені субсидії повинні покривати стандартизовані витрати на виконання делегованих задач і структурну недостачу коштів місцевих властей відносно їх встановлених обов'язків.

Встановлення умови про обов'язкове фінансове забезпечення за умов делегування повноважень закріплено у вигляді відповідних норм і в зарубіжному законодавстві. В якості найбільш наглядного прикладу може слугувати Конституція Франції, яка встановлює, що будь-яка передача компетенції між державою і територіальними колективами супроводжується наданням коштів, еквівалентних тим, котрі необхідні для здійснення цієї компетенції. Будь-яке надання або розширення компетенції, що має за своїм наслідком збільшення витрат територіальних колективів, повинно супроводжуватися наданням коштів, встановлених законом [5, с. 73].

Отже, на нашу думку, інститут надання органам місцевого самоврядування (термін «наділення» суперечить формулі, що викладена в реченні першому ч. третьої ст. 143 Конституції України. – *І.Г.*) законом окремих повноважень органів виконавчої влади охоплює своїм правовим регулюванням численні і різноманітні за своїм юридичним характером та значимості суспільні відносини, що у свою чергу є самостійним видом муніципально-правових відносин. Серед зазначених суспільних відносин потрібно виділити наступні:

1) суспільні відносини, субординаційно-владні за характером, що складаються безпосередньо в процесі надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади. Якщо вони не можуть бути надані поза законом, то відповідна участь законодавчого органу та в силу ч. першої ст. 144 Конституції України обумовлює те, що зазначений процес відбувається та забезпечується усіма органами державної влади, а тому іноді відбувається плутанина у визначенні змістовної складової делегованих повноважень, що в умовах загального процесу децентралізації ототожнюються з поняттям передачі окремих повноважень державних органів. Зазначений процес дійсно відбувається, але за одночасним з децентралізацією паралельним курсом на деконцентрацію державної влади в цілому (тобто регіоналізація місцевого управління. – *І.Г.*);

2) суспільні відносини, що виникають за здійснення органами місцевого самоврядування окремих державних повноважень;

3) бюджетно-фінансові відносини, пов'язані з наданням окремих державних повноважень органів місцевого самоврядування;

4) суспільні відносини, що настають за припинення здійснення органами місцевого самоврядування окремих державних повноважень.

Висновки. Вищезгадане дозволяє стверджувати, що в структуру інституту надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади входять наступні групи норм різних галузей права, які встановлюють: 1) норми, що закріплюють принципи надання органам місцевого самоврядування окремих державних (владних) повноважень (надалі під цим потрібно розуміти лише «повноваження органів виконавчої влади», ст. 143 Конституції України. – *І.Г.*); 2) норми, що закріплюють підстави надання органам місцевого самоврядування окремих державних повноважень (= підстави наділення повноваженнями

органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад); 3) норми, що закріплюють способи (передачі, делегування) та порядок надання органам місцевого самоврядування окремих державних повноважень; 4) норми, що закріплюють контроль з боку держави за здійсненням переданих або делегованих державних повноважень; 5) норми, що закріплюють підстави припинення здійснення окремих державних повноважень органами місцевого самоврядування; 6) норми, що закріплюють порядок припинення здійснення окремих державних повноважень органами місцевого самоврядування.

Окремо потрібно зазначити, що в національному законодавстві відсутні норми, які б закріплювали підстави та порядок перегляду (скасування) рішень обласних, районних рад з питання надання окремих повноважень місцевим органам державної влади.

Таким чином, надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади, будучи, в першу чергу, конституційно-правовим інститутом, потрібно розглядати за допомогою інших галузей національного права (муніципального, бюджетного, адміністративного, господарського тощо). Це підтверджує міжгалузевий характер даного правового інституту. В разі реалізації окремих повноважень органів виконавчої влади, які були передані «<...> для спеціальних цілей відповідно до закону» (речення друге п. 1 ст. 4 Європейської Хартії місцевого самоврядування), органами місцевого самоврядування відбувається «предметизація» діяльності, що обумовлює муніципально-правову її природу здійснення. Відповідно до абз. чотирнадцятого ч. 1 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в даному випадку ми маємо на увазі інститут «делегованих повноважень» муніципального права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 року, ратифікована Законом України від 15.07.1997 року № 452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249. *Yevropeys'ka Hartiya mistsevego samovriaduvannya vid 15.07.1985 roku // Vidomosti Verhovnoy Rady Ukrainy.* – 1997. – № 38. – St. 249.
2. *Бахрах Д.Н.* Административное право России: Учебник / Д.Н. Бахрах. – М.: Норма (Издательская группа НОРМА-ИНФРА*М), 2000.

– 640 с. Bakhrahk D.N. Administrativnoye pravo Rossii: Uchebnik / D.N. Bakhrahk. – М.: Norma, 2000. – 640 с.

3. *Брэбан Г.* Французское административное право / Г. Брэбан; Пер. с фр. к.ю.н. Д.И. Васильева и В.Д. Карповича; Под ред. и со вступ. ст. д.ю.н. С.В. Боботова. – М.: Прогресс, 1988. – 488 с. Breban G. Franzuzkoeye administrativnoye pravo / G. Breban. – М.: Progress, 1988. – 488 s.

4. *Гольдин Н.С.* К истории взаимных отношений монархии и земства в Пруссии в XVII–XVIII вв. / Н.С. Гольдин // Сборник Харьковского историко-филологического общества. – 1914. – Т. 21. – С. 456–502. Goldin N.S. K istorii vzaimnykh otnosheniy monarkhii i zemstva v Prusii v XVII-XVIII st. / N.S. Goldin // Sbornik Kharkovskogo istoriko-filologicheskogo obschestva. – 1914. – Т. 21. – S. 456–502.

5. Конституции зарубежных государств. Великобритания, Франция, Германия, Италия, Европейский Союз, Соединенные Штаты Америки, Япония, Индия: Учеб. пособие / [Сост. сб., пер., авт. введ. и вступ. ст. В.В. Маклаков]. – 5-е изд. перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 608 с. Konstitutsii zarubezhnykh gosudarstv: Uchebnoye posob. / Sost. sb., per., avt. vved i vstup. st. V.V. Maklakov. – 5 izd., perer. i dop. – М.: Volters Kluver, 2006. – 608 s.

6. Местное самоуправление: Сб. междунар. терминов из обл. права и упр.: русско-немецкий / Сост. Г. Штмпфл, Х. Шоллер, У. Зондерманн; Пер. с нем. О.Н. Рыбковской; конс. по переводу О. Лутерхандт, Г. Лутерхандт; Бавар. шк. упр. (Мюнхен); Федер. акад. гос. упр. (Бонн). – Мюнхен, 1995. – 210 с. Mestnoye samoupravleniye: Sbornik / Sost. G. Shtimpfl, H. Sholler i dr. – Miunkhen, 1995. – 210 s.

7. *Мильшин Ю.Н., Чаннов С.Е.* Муниципальное право России: Учеб. пособие / Юрий Николаевич Мильшин, Сергей Евгеньевич Чаннов. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К.», 2006. – 404 с.: табл., схем. Milshin Y.N. Munitsipalnoye pravo Rossii: Uchebnoye posob. / Y.N. Milshin, S.E. Channov. – М.: ИТК «Dashkov i K.», 2006. – 404 s.

8. *Пивоваров К.А.* К проблеме передачи отдельных государственных полномочий органам местного самоуправления / К.А. Пивоваров // Сибирский юридический вестник. – 1999. – № 3 [Электронный ресурс]. – Точка доступа к журналу: <http://www.lawinstitut.ru/ru/science/vestnik/19993/pivovarov.html> – Загл. с экрана. Pivovarov K.A. K probleme peredachi otdelnykh gosudarstvennykh polnomochiy organam mestnogo samoupravleniya / K.A. Pivovarov // Sibirskiy yuridicheskiy vestnik. – 1999. – № 3 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.lawinstitut.ru/ru/science/vestnik/19993/pivovarov.html> – Title from the screen.

9. *Салохин Н.П.* Саморазвитие как онтологический проект системы самоуправления / Николай Павлович Салохин // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2006. – Выпуск 4 (49). – С. 95–98. Salokhin N.P. Samorazvitiye kak ontologicheskii proekt sistemy

samoupravleniya / N.P. Salokhin // Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii. – 2006. – Вып. 4 (49). – С. 95–98.

10. Соломка Н.И. Взаимоотношения органов государственной власти субъектов Российской Федерации и органов местного самоуправления: Дис. <...> канд. юрид. наук: 12.00.02 / Ноэми Ивановна Соломка; [Уральская государственная юридическая академия]. – Екатеринбург, 1999. – 169 с. Solomka N.I. Vzaimootnosheniya organov gosudarstvennoy vlasti sub'ektov Rossiyskoy Federatsii i organov mestnogo samoupravleniya: Dis. <...> kand. yurid. nauk: 12.00.02 / Noyemi Ivanovna Solomka. – Yekaterinburg, 1999. – 169 s.

11. Стукалова О.А. Понятие и сущность наделения органов местного самоуправления отдельными государственными полномочиями / Ольга Алексеевна Стукалова // Юридические науки. – М., 2006. – № 4. – С. 48–60. Stukalova O.A. Ponyatiye i suschnost' nadeleniya organov mestnogo samoupravleniya ot del'nymi gosudarstvennymi polnomochiyami / Olga Alekseyevna Stukalova // Yuridicheskiye nauki. – M., 2006. – № 4. – S. 48–60.

12. Тихонов Д.А. Местное самоуправление и муниципальная автономия в современной России / Д.А. Тихонов. – М.: Современные тетради, 2004. – 216 с. Tikhonov D.A. Mestnoe samoupravleniye i munitsipal'naya avtonomiya v sovremennoy Rossii / D.A. Tikhonov. – M.: Sovremennyye tetradi, 2004. – 216 s.

13. Сравнительное конституционное право / Е.Б. Абросимова, Т.А. Васильева, Л.Д. Владимирова, Н.С. Крылова и др.; Редкол.: А.И. Ковлер, В.Е. Чиркин (Отв. ред.), Ю.А. Юдин. – М.: Манускрипт, 1996. – 730 с. Sravnitel'noye konstitutsionnoye pravo / E.B. Abrosimova, T.A. Vasil'eva i dr.; Otv. red. V.E. Chirkin. – M.: Manuskript, 1996. – 730 s.

14. Юсупов В.А. Труды по административному праву: в 3 т. / В.А. Юсупов. – Т. 1. – М.: НП «Евразийская акад. адм. наук», 2011. – 764 с. Yusupov V.A. Trudy po administrativnomu pravu: v 3 t. / V.A. Yusupov. – T. 1. – M.: NP «Yevraziyskaya akad. adm. nauk», 2011. – 764 s.

15. Recommendation Rec (2005) 1 of the Committee of Ministers to member states on the financial resources of local and regional authorities (Adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2005 at the 912th meeting of the Ministers' Deputies) = Рекомендация № R (2005) 1 Комитета министров Совета Европы «О финансовых средствах местных и региональных властей» от 19.01.2005 года [Electronic resource]. – Mode of access: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=812131> (Дата звернення: 03.09.2014 року).

GHALIANMETOV I. INSTITUTIONALIZATION OF LOCAL DELIGATED AUTHORITIES: STATE POWER PROBLEMS OF DECENTRALIZATION AND DECONSOLIDATION